

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Cesta ke zdravé planetě pro všechny – Akční plán EU: „Vstříc nulovému znečištění ovzduší, vod a půdy“

(COM/2021/400 final)

(2022/C 105/22)

zpravodajka: **Maria NIKOLOPOULOU**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 31.5.2021
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	4.10.2021
Přijato na plenárním zasedání	20.10.2021
Plenární zasedání č.	564
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	105/0/1

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) podporuje plán Komise, jehož cílem je uceleným způsobem řešit různé druhy znečištění a naplnit závazky Pařížské dohody a cíle udržitelného rozvoje. Aby byl plán skutečně ambiciózní, musí být cíle plně v souladu s doporučeními Světové zdravotnické organizace (WHO) a úroveň ambicí by měla být zvýšena od samého počátku, to znamená již nyní.

1.2. EHSV vyzývá Komisi, aby začala shromažďovat údaje s cílem předložit v brzké době legislativní návrhy v oblastech, kde nejsou k dispozici, například v oblasti světelného a vibračního znečištění.

1.3. EHSV vítá zřízení platformy zainteresovaných stran pro nulové znečištění za účelem urychlení snižování znečištění a přeje si spolupracovat prostřednictvím Evropské platformy zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství⁽¹⁾ nebo jiným způsobem.

1.4. EHSV lituje, že náprava a náhrady škod souvisejících se znečištěním jsou v rámci hierarchie nulového znečištění méně zohledňovány. Je třeba stanovit opatření pro případy, kdy nelze identifikovat znečišťovatele nebo kdy znečišťovatelé škodu nemohou nahradit.

1.5. EHSV navrhuje, aby při hodnocení zdrojů pevných částic byly v rámci právních předpisů a monitorování v oblasti znečištění pevnými částicemi zahrnuty oxidační potenciál a ultrajemné částice.

1.6. V zájmu boje proti znečištění moří musí mít všechny přístavy pokročilý systém sběru odpadu a nakládání s ním. EU by měla navíc aktivity v oblasti odstraňování odpadků z moře nepřetržitě podporovat, a to jak s cílem napomáhat snižování znečištění, tak za účelem zajištění sekundární rybolovné činnosti.

1.7. Znečištění moří plasty má částečně původ ve vnitrozemských vodách. Vyčištění našich evropských řek vyžaduje koordinaci mezi dotčenými zeměmi.

1.8. EHSV se domnívá, že nakládání s odpady by mělo být harmonizováno a že odpady je třeba zpracovávat a zhodnocovat tam, kde jsou vyprodukovány nebo kde existují vhodná recyklační zařízení, aby se předešlo tomu, že negativní důsledky ponesou třetí země.

⁽¹⁾ Evropská platforma zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství.

1.9. Ačkoli jsou cíle stanoveny na úrovni EU, EHSV doporučuje, aby byly pro jednotlivé země stanoveny minimální prahové hodnoty, s cílem zajistit, že všechny členské státy dosáhnou uspokojivého pokroku, přestože tempo bude odlišné.

1.10. EHSV vyzývá členské státy a Komisi, aby urychlily proces přechodu na obnovitelné zdroje energie, které jsou velmi důležité pro to, aby podniky dosáhly procesu dekarbonizace výroby.

1.11. EHSV Komisi chválí za strategii pro vědeckou činnost občanů, jejímž cílem je aktivovat zapojení lidí a zajistit jejich angažovanost díky zvyšování povědomí o znečištění, zdraví a dobrých životních podmínkách.

2. Návrh Komise

2.1. Akční plán EU „Vstřícnému nulovému znečištění ovzduší, vod a půdy“ je jedním z posledních úhelných kamenů Zelené dohody pro Evropu. Jako hlavní cíl pro rok 2050 stanoví snížení znečištění na úrovni, které nejsou škodlivé pro lidské zdraví a životní prostředí. Komise bude současně integrovat a propojovat probíhající opatření sledující několik různých cílů v oblasti znečištění.

2.2. Podle právních předpisů EU a ambicí Zelené dohody a v součinnosti s dalšími iniciativami by EU měla do roku 2030 snížit:

- o více než 55 % dopady znečištění ovzduší na zdraví (předčasná úmrtí),
- o 30 % podíl lidí, kteří jsou chronicky rušeni dopravním hlukem,
- o 25 % počet ekosystémů EU, v nichž znečištění ovzduší ohrožuje biologickou rozmanitost,
- o 50 % ztráty živin, používání a riziko chemických pesticidů, včetně těch nejnebezpečnějších, a prodej antimikrobiálních látek pro hospodářská zvířata a akvakulturu,
- o 50 % plastové odpadky v moři a o 30 % mikroplasty uvolněné do životního prostředí,
- významně celkovou produkci odpadu a o 50 % zbytkový komunální odpad.

2.3. Zprávy podávané v rámci plánu pro monitorování a prognózy nulového znečištění plánované na roky 2022 a 2024 se zaměří na hodnocení procesu plnění cílů pro rok 2030 a budou měřítkem pro rozhodování o tom, která opatření je třeba provádět nebo posílit, aby byl zaručen úspěch cílů pro rok 2030. Na tomto základě budou nastíněny další kroky k dosažení nulového znečištění do roku 2050.

2.4. Komise spolu s Evropským výborem regionů spustí platformu zúčastněných stran pro nulové znečištění.

2.5. Do roku 2023 bude proveden přezkum rámcové směrnice o strategii pro mořské prostředí s cílem snížit objem plastů a jiných odpadů, úroveň podmořského hluku a výskyt znečišťujících látek.

2.6. Přezkum směrnice o čištění městských odpadních vod a směrnice o kalech z čistíren odpadních vod zvýší ambice týkající se odstraňování živin z odpadních vod a přípravy vyčištěné vody a kalů k opětovnému využití.

Bude proveden přezkum nařízení o přepravě odpadů, aby bylo možné lépe sledovat vývoz odpadů, zajistit udržitelné nakládání s odpady a omezit vývoz odpadů, které mají škodlivé dopady na životní prostředí a zdraví ve třetích zemích.

3. Obecné připomínky

3.1. Jak je uvedeno v akčním plánu, boj proti znečištění je rovněž bojem za rovnost, neboť nejméně škodlivější zdravotní následky postihují nejzranitelnější skupiny, včetně dětí, starších osob a osob se zdravotními problémy, osob se zdravotním postižením a osob žijících v horších socioekonomických podmínkách⁽²⁾. Nejvíce v tomto směru trpí nízkopříjmové a středněpříjmové země, na které v celosvětovém měřítku připadá téměř 92 % úmrtí v důsledku onemocnění, k nimž dochází v souvislosti se znečištěním⁽³⁾.

⁽²⁾ Zpráva EEA č. 22/2018: *Unequal exposure and unequal impacts* (Nerovnoměrná expozice a nerovnoměrné dopady).

⁽³⁾ UNEP/EA.4/3 (2018): *Prováděcí plán Towards a Pollution-Free Planet* (Vstřícní k planetě bez znečištění).

3.2. EHSV podporuje plán Komise a související stěžejní iniciativy, jejichž cílem je uceleným způsobem řešit různé druhy znečištění a naplnit závazky Pařížské dohody a cíle udržitelného rozvoje. Aby byl plán skutečně ambiciózní, musí být cíle plně v souladu s doporučeními WHO.

3.3. EHSV souhlasí s přístupem spočívajícím v posílení právních předpisů platných v různých oblastech a jejich uzpůsobení tam, kde nedošlo k jejich úspěšnému provádění, například pokud jde o kvalitu ovzduší a vody. Opakujeme, že environmentální politika EU ukázala, že nedostatečné, roztržité a nerovnoměrné provádění evropských právních předpisů v oblasti životního prostředí je v mnoha členských státech závažným problémem⁽⁴⁾. Navíc problém není v tom, že by chyběly informace o tom, co by se mělo dělat, ale v tom, že nejsou dostatečně prováděna dobře známá opatření, z nichž mnohá byla odsouhlasena již dávno, a že chybí politická vůle⁽⁵⁾.

3.4. EHSV vyzývá Komisi, aby začala shromažďovat údaje s cílem předložit v brzké době legislativní návrhy v oblastech, kde nejsou k dispozici, například v oblasti světelného a vibračního znečištění.

3.5. Míra naplnění cílů bude zhodnocena na základě výsledků monitorování a výhledů na rok 2024. Tím bude zahájena diskuse za účelem posouzení úrovně ambicí a v případě potřeby důkladnější revize cílů a právních předpisů. EHSV se obává, že vzhledem k tomu, jak málo času zbývá pro dosažení cílů pro rok 2030, bude tento proces příliš dlouhý, a má za to, že úroveň ambicí by měla být zvýšena již od samého počátku, to znamená již nyní.

3.6. Cíle pro oblast znečištění ovzduší stanovené pro rok 2030 vycházejí z referenčních roků příliš vzdálených v čase. Referenční roky se u jednotlivých cílů liší, protože vycházejí z rozdílných údajů a právních předpisů. Je sice pravda, že dlouhá období kumulativních údajů usnadňují prognózy, EHSV se však domnívá, že výchozí časový údaj pro posouzení pokroku v rámci dosahování cílů by měl být u všech cílů sladěn, aby bylo možné získat realistický obraz o míře plnění.

3.7. Podpurný rámec by měl podnikům a malým a středním podnikům pomoci uplatňovat právní předpisy v oblasti omezování znečištění a zároveň by měl udržet administrativní zátěž na minimální úrovni. Také je třeba harmonizovat regulační rámec na mezinárodní úrovni, neboť znečištění v EU nekončí na hranicích.

3.8. EHSV má za to, že pro zajištění přechodu má zásadní význam proces spolupráce mezi odvětvími. Vítá proto zřízení platformy zainteresovaných stran pro nulové znečištění a přeje si spolupracovat prostřednictvím Evropské platformy zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství nebo jiným způsobem. Doporučujeme také navázat úzkou spolupráci se třetími zeměmi a s fóry pro spolupráci mezi subjekty občanské společnosti z různých regionů, neboť znečištění nezná hranic.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Podpora EU určená na inovace, investice a výzkum v oblasti nových zařízení a technologií je důležitá pro všechny podniky a pro vytváření nových kvalitních pracovních míst. Je však třeba investovat do: přírody a biologické rozmanitosti (obnova ekosystémů a regenerativní zemědělství), prosperity (udržitelná infrastruktura a přechody na udržitelnost/energetické transformace, budovy a zelená/veřejná mobilita) a lidí (vzdělávání a překonávání digitální propasti/propasti v oblasti výzkumu a vývoje, daňové reformy za účelem vytvoření spravedlivějších a rovnějších příležitostí v oblastech vzdělávání, zdravotnictví a životního prostředí).

4.2. EHSV lituje, že náprava a náhrady škod souvisejících se znečištěním jsou v rámci hierarchie nulového znečištění méně zohledňovány. Zásada „znečišťovatel platí“ nebyla příliš efektivní, jak ukazuje vysoký počet kontaminovaných lokalit, které v EU stále existují. Je třeba stanovit opatření pro případy, kdy nelze identifikovat znečišťovatele nebo kdy znečišťovatelé škodu nemohou nahradit.

4.3. Pokud jde o znečištění ovzduší, EHSV by chtěl obrátit pozornost Komise na pevné částice, související s miliony předčasných úmrtí na celém světě. V rámci hodnocení jejich toxikologických účinků na lidské zdraví by měly být stanoveny standardizované ukazatele zohledňující nejen hmotnostní koncentraci, ale také velikost a chemické složení. Hodnocení zdrojů pevných částic, jejich oxidačního potenciálu a ultrajemných částic je důležité, neboť na těchto hodnotách závisí stupeň nebezpečnosti. Měly by proto být zohledněny v rámci právních předpisů a monitorování kontaminace pevnými částicemi.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 33.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 123, 9.4.2021, s. 76.

4.4. Právní předpisy týkající se vod budou upraveny tak, aby se dosáhlo snížení obsahu chemických znečišťujících látek a mikroplastů. Plastový odpad je velmi problematický, neboť je složité jej odstranit, adsorbují další znečišťující látky, a navíc není zohledňován vysoký chemický a toxikologický dopad jeho přísad a derivátů vznikajících při jeho fragmentaci, tj. nanoplastů⁽⁶⁾. Země OECD významně přispívají k produkci plastového odpadu v jiných zemích, a proto je třeba nalézt řešení pro přeshraniční znečišťování a stanovit nový specifický celosvětový limit pro plastový odpad. Zásadní význam má také prevence – je zapotřebí podporovat a stimulovat výrobu na základě ekodesignu. Průmysl a environmentální věda by měly vzájemně spolupracovat na hledání proveditelných řešení.

4.5. Je důležité, a zejména pak v zemědělství, investovat do inovací v oblasti technologií a provozních modelů usnadňujících opětovné používání vody a zlepšujících její kvalitu, jakož i do zavádění řešení ke snížení environmentální stopy (např. pokud jde o fertigaci, používání pesticidů a emise dusičnanů). Zvyšování dovedností provozovatelů a odborná příprava v oblasti nových technologií a digitálních řešení usnadní jejich zavádění a dodržování vodo hospodářských předpisů.

4.6. Přísně řízeno musí být nakládání s odpadem z rybolovných činností, a zejména s rybářskými sítěmi. Vzhledem k tomu, že plastový odpad se v moři pohybuje nahodilým způsobem, měla by být prosazována mezinárodní pravidla, či alespoň pravidla v závislosti na produkci a spotřebě plastů v jednotlivých zemích, tak aby platilo, že největší znečišťovatel nejvíc platí. Nevládní organizace a některé země prokázaly, že existují nástroje pro odstraňování odpadu z moří i osoby, jež je umějí obsluhovat, a že mohou být vytvořena přístavní zařízení nezbytná pro jeho skladování a recyklaci⁽⁷⁾. Toto opatření však není uplatňováno, protože rybáři nemají ze sběru a třídění odpadu žádný finanční prospěch a malé přístavy na tuto činnost zatím nejsou připraveny. Všechny přístavy, včetně těch nejmenších, musí být vybaveny moderním systémem sběru odpadu a transparentního nakládání s ním⁽⁸⁾. EU by měla tato opatření nepřetržitě podporovat, a to jak s cílem napomáhat snižování znečištění, tak s cílem zajistit sekundární rybolovnou činnost⁽⁹⁾.

4.7. 80 % odpadu v mořích protéká vnitrozemskými vodami (jezery a řekami)⁽¹⁰⁾. Účinnější je problém řídit a kontrolovat u jeho počátku. Vyčištění našich evropských řek vyžaduje koordinaci mezi zeměmi. Dotčené země však mají velmi odlišné právní systémy a různé úrovně povinností na straně veřejné správy, pokud jde o správu povodí.

4.8. EHSV se domnívá, že obrácení pozornosti ke směsím chemických látek je významným krokem vpřed při posuzování rizik chemických látek. Zásadní význam pro dosažení pokroku v získávání znalostí o chemických směsích a při jejich posuzování a nakládání s nimi má výzkum a vývoj⁽¹¹⁾.

4.9. Nasměrování EU k nulovému znečištění vyžaduje pobídková opatření, která usnadní změnu, budování kapacit v oblasti nových technologií a digitálních řešení, technickou pomoc, sociální vzdělávání a harmonizaci a provádění pokynů pro správnou praxi v oblasti výroby a spotřeby. Aby mohly podniky dekarbonizovat své výrobní procesy, potřebují dostatek energie z obnovitelných zdrojů za dostupné ceny a rovněž plynná paliva s nulovými nebo nízkými emisemi uhlíku. EHSV vyzývá členské státy a Komisi, aby urychlily proces přechodu na obnovitelné zdroje energie.

4.10. Přezkum směrnice o průmyslových emisích poskytuje vysokou úroveň ochrany životního prostředí jako celku. Přístup založený na využívání nejlepších dostupných technik, které nezpůsobí nadměrné náklady, by byl z hlediska malých a středních podniků nejvhodnější. Provádění směrnice o průmyslových emisích by se mělo vztahovat na celý hodnotový řetězec, včetně získávání surovin mimo EU. Míra dodržování předpisů by měla být v případě průmyslových emisí právně závazná. Je také třeba zavést standardizovanou a spolehlivou metodiku monitorování, která zajistí, že budou srovnávány platné údaje a že hodnocení bude prováděno harmonizovaným způsobem, jenž zaručí rovné podmínky pro celé průmyslové odvětví EU.

⁽⁶⁾ Viz Sendra a kol., 2020.

⁽⁷⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/883 ze dne 17. dubna 2019 o přístavních zařízeních pro příjem odpadu z lodí, kterou se mění směrnice 2010/65/EU a zrušuje směrnice 2000/59/ES (Úř. věst. L 151, 7.6.2019, s. 116).

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 207.

⁽⁹⁾ Can fishers help cleaning the sea from plastic waste? (Mohou rybáři pomoci při čištění moře od plastového odpadu?), ETF.

⁽¹⁰⁾ Program OSN pro životní prostředí, Marine plastic Wastes and microplastics (Marine Plastic Debris and Microplastics (Plastový odpad a mikroplasty v moři)), 2016.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 181.

4.11. EHSV považuje agendu dovedností za klíčový prvek rozvoje trhu práce, který udává směr pro vzdělávání odborníků, tak aby získali povědomí o klimatu, životním prostředí a zdraví. Vítá rovněž vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví a v oblasti sociální péče, která zlepší jejich schopnost řešit environmentální rizika. Tato strategie podnikatelům, společnostem, malým a středním podnikům, osobám samostatně výdělečně činným a všem pracovníkům usnadní přizpůsobení, díky čemuž budou minimalizovány ztráty pracovních míst.

4.12. Města a regiony stojí v popředí realizace programů zaměřených na boj proti znečištění. To, zda bude agenda naplněna, bude záviset na úsilí místních a regionálních orgánů. Zásadní bude sjednotit požadavky a opatření ve všech regionech a zajistit, aby realizace a cíle, jichž bude nakonec dosaženo, zůstaly v průběhu času neměnné, a to bez ohledu na politické změny. Ačkoli jsou cíle stanoveny na úrovni EU, EHSV doporučuje, aby byly pro jednotlivé země stanoveny minimální prahové hodnoty, s cílem zajistit, že všechny členské státy dosáhnou uspokojivého pokroku, přestože tempo bude odlišné.

4.13. Je důležité harmonizovat nakládání s odpady, neboť třídění a zpracování není na úrovni jednotlivých regionů EU a na místní úrovni v rámci jednotlivých zemí prováděno rovnoměrně, čímž se snižuje účinnost řízení a prevence znečištění. Vývoz jakéhokoli odpadu, který nespĺňuje normy EU, by měl být zakázán, a to bez ohledu na regulační opatření země, do níž má být vyvezen. Kromě toho by měl být odpad EU zpracováván a znovu využíván tam, kde je vyprodukován nebo kde existují vhodná recyklační zařízení, aby se zabránilo tomu, že důsledky ponесou třetí země, ledaže by byl tento odpad využíván jako surovina v rámci udržitelné výroby šetrné k životnímu prostředí.

4.14. Komise vypracuje integrovaný rámec pro monitorování a výhled v oblasti nulového znečištění s cílem posoudit související zdravotní, environmentální, hospodářské a sociální dopady. Zahrnuto by mělo být rovněž monitorování stavu řek. Shromažďované údaje by měly být získávány standardizovanými metodami, měly by být transparentní, spolehlivé, sledovatelné a k dispozici všem. Databáze by měla zahrnovat zdroje hlavních orgánů spolupracujících s Komisí a rovněž všech uznávaných institucí, které se chtějí podílet na monitorování znečištění a jeho účinků.

4.15. EHSV Komisi chválí za strategii pro vědeckou činnost občanů, jejímž cílem je aktivovat zapojení lidí a zajistit jejich angažovanost díky zvyšování povědomí o znečištění, zdraví a dobrých životních podmínkách. To lidem umožňuje monitorovat znečištění a poskytovat údaje shromažďované za účelem rozhodování. Aby bylo možné zaručit úspěch, musí být zajištěna koordinace mezi orgány, nevládními organizacemi, komunitami a vědeckou obcí.

V Bruselu dne 20. října 2021.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG
